

יד מהרש"א
מסכת כתובות
פרק מציאת האשה
דף סה: דף ע.

כא' אב תשע"ז

© Yechezkel Folger 2017

מפתח

דף סה:	3
תוספות ד"ה ה"ג בושתה	3
תוספות ד"ה והא כי אתא חלק א'	3
תוספות ד"ה והא כי אתא חלק ב' בא"ד דהא שמעינן	3
תוספות ד"ה אלא מעתה	4
סוגיא דחתן פוסק חלק א' תוספות ד"ה פחות מחומש	5
דף סו:	5
סוגיא דחתן פוסק חלק ב' תוספות ד"ה וכשחתן פוסק	5
סוגיא דחתן פוסק חלק ג' תוספות ד"ה וענו אהרי'	7
דף סז:	7
סוגיא דחתן פוסק חלק ד' תוספות ד"ה זהב	7
סוגיא דחתן פוסק חלק ה' תוספות בא"ד ככליו מבעיא לי'	9
תוספות ד"ה אלא ארישא	10
דף סח:	10
תוספות ד"ה כאן לאחר שבא	10
תוספות ד"ה אי נימא	11
דף סח:	11
סוגיא דעישור נכסים חלק א' רש"י ד"ה ניזונת	11
סוגיא דעישור נכסים חלק ב' תוספות ד"ה מי אמר רבא	13
דף סט:	14
סוגיא דהמשליש חלק א' תוספות ד"ה המשליש	14
סוגיא דהמשליש חלק ב' תוספות ד"ה קטנה	16
סוגיא דהמשליש חלק ג' תוספות ד"ה הא מני	17
רש"י ד"ה אם מתו בלא בנימ	18
דף ע:	18
תוספת ד"ה אבל	18

דף סה:

תוספות ד"ה ה"ג בושטה

תוס' בד"ה ה"ג בושטה כו' דא"כ ה"ל למיתני לעיל דהאב אינו זכאי כו' יתר עליו הבעל שהוא זכאי בבושת כו' עכ"ל וק"ק אמאי לא תקשי להו נמי לעיל דהאב אינו זכאי ליורשה כשיש לה בנים יתר עליו הבעל שהוא יורשה אף כשיש לה בנים ודו"ק:

תוספות ד"ה והא כי אתא חלק א'

[דף סו עמוד א'] בד"ה והא כי אתא כו' דאיירי במתני' במציאתה ומעשה ידיה כו' עכ"ל פלוגתייהו במעשה ידיה ודאי דמפורש בהך מתני' דנדרים אבל פלוגתייהו במציאתה אינו מפורש במתני' אלא בברייתא דמייתי לעיל ואפשר דנקטו מתניתין לגבי מציאתה דהיינו מתניתין דהכא דמפורש ביה מלתיה דת"ק דס"ל דמציאתה לבעלה סתמא קתני אפילו שע"י הדחק וק"ל:

- 1) משנה דידן – מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה
- 2) ברייתא לפי איפוך דרבא – מציאת האשה לבעלה ר' עקיבא אומר לעצמה
- 3) משנה בנדרים כמבואר ברש"י – קונם מה שאני עושה לפיך אינו צריך להפר דמשעבדא ליה ואפי' לשמא תעדיף נמי לא חיישינן דאפילו העדפת מעשה ידי' נמי לבעל הוא – ר' עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ודעצמה הוא וחייל עלה קונם
- 4) גמרא לפי גרסת ר"ח כמבואר בתוספות – כי אתא רבין א"ר יוחנן בהעדפה שלא ע"י הדחק כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי כי פליגי בהעדפה שעל ידי הדחק תנא קמא סבר לבעלה ור' עקיבא סבר לעצמה
- 5) תוספות לביאור שיטת ר"ח – ולפרושי פלוגתא דר' עקיבא ורבנן אתא דאיירי במתני' במציאתה ומעשה ידיה
- 6) מהרש"א – קשיא – פלוגתייהו במעשה ידיה ודאי דמפורש במשנה דנדרים אבל פלוגתייהו במציאתה אינו מפורש במשנה אלא בברייתא דלעיל
- 7) תירוץ – אפשר דלגבי מציאתה כיוונו תוספות לתנא דמשנה דידן דקתני דמציאת האשה לבעלה – ואתא רבין לפרש דתנא דמשנה דידן סתמא קתני דמציאתה לבעלה ואפילו במציאתה שע"י הדחק – וההוא תנא דמשנה דידן הרי הוא תנא קמא דר' עקיבא במשנה דנדרים ור' עקיבא פליג עלי' התם במציאתה על ידי הדחק כעין דבהדיא פליג עלי' התם במעשה ידי'

תוספות ד"ה והא כי אתא חלק ב' בא"ד דהא שמעינן

בא"ד דהא שמעינן מדרבא דקא מדמה כו' ורבין דקאמר דפליגי כו' עכ"ל צ"ע בדבריהם דהכא קאמרי דמתרוייהו נשמע כן דמרבא נשמע דמדמינן מציאתה להעדפה ורבין קאמר דבהעדפה שע"י הדחק פליגי א"כ במציאתה נמי שע"י הדחק פליגי ובסוף דבריהם לא נקטו אלא דממלתיה דרבין נשמע כן דמדמינן מציאתה להעדפה ולעיל כתבו בהיפך דרבין גופיה דמוקי לה בהעדפה שע"י הדחק היינו משום דהוי כעין מציאתה דפליגי נמי בה כו' ודו"ק:

1) גמרא כמבואר בתוספות

(א) רבא מדמי מציאתה והעדפה

(ב) רבין מפרש דמסתבר דת"ק ור' עקיבא במשנה דנדריים פליגי במציאה דיקא בעל ידי הדחק – וכיון דלרבא דומה העדפה למציאה הרי דבהעדפה נמי פליגי דיקא בעל ידי הדחק – בקיצור בתחילה קובעין דין על ידי הדחק דמציאה ולאחר כך ילפינן מינה דין על ידי הדחק דהעדפה

(2) אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי פלוגתא דר' עקיבא ורבנן – בעי רב פפא וכו'

(1) תוספות

(א) רב פפא רצונו לומר הא לא מיבעיא לי דמציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי דשמעינן לה מרבא דמדמי מציאה להעדפה ומן רבין דמוסיף דפליגי בהעדפה ע"י הדחק – שים לב דהשתא מפרשי תוספות דמתחילין בהעדפה וילפינן מינה מציאה

(ב) קשיא – למה לא אמר רב פפא "פשיטא לי" דמציאתה כהעדפה

(ג) תירוץ – משום דלאו מסברא דנפשי' קאמר מציאה כהעדפה דעל ידי הדחק **אלא ממילתיה דרבין**

(2) מהרש"א

(א) צ"ע בדברי תוספות דבתחלת דבריהם אמרי דמרבא ורבין ביחד נשמע כן ובסוף דבריהם אמרו דממילתיה דרבין לחוד' נשמע כן

(ב) ועוד קשה דבתחלת דבריהם פירשו דמתחילין במציאה וילפינן מינה העדפה ולאחר כך פירשו בהיפוך

תוספות ד"ה אלא מעתה

בד"ה אלא מעתה כו' והלא במתניתין אינו נותן לאשה בושת שלם ולאיש לבד כו' מאי פריך מבייש סוסתו כו' עכ"ל ר"ל דאי הוה נותן לאשה לחוד בושת שלם וגם לאיש הוה פריך שפיר כיון דנותן לאשה בושתה משלם אמאי נותן כלל לאיש בושת כמו דאינו נותן לחבירו בבייש סוסתו אבל השתא דאינו נותן לאיש אלא מחלק האשה דקארי לה מאי קארי לה כיון דסוסתו לאו בר בושת הוא ליכא כאן כלל דמי בושת ודו"ק:

(1) משנה – בושתה ופגמה שלה ר' יהודה בן בתירא אומר בזמן שבסתר לה שני חלקים ולו אחד ובזמן שבגלוי לו שני חלקים ולה אחד

(2) גמרא

(א) קשיא לר' יהודה בן בתירא – אלא מעתה בייש סוסתו של חבירו ה"נ דבעי למיתן ליה בושת

(ב) תירוץ – וסוס בר בושת הוא בתמי'

(3) תוספות – תימה מאי פריך והלא במתניתין אינו נותן לאשה בושת שלם ולאיש לבד דמי בשתו אלא מחלק האשה נותנין לבעל ואם כן אם לא היתה האשה בת בושת שלא היו נותנין לאשה גם לבעל לא היה נותן כלום ומאי פריך מבייש סוסתו דלאו בר בושת היא

(4) מהרש"א

(א) קשיא – לכאורה היינו תירוץ דגמרא אשר סוס לאו בר בושת היא

(ב) תירוץ

(i) תוספות רצונם לומר דאלו היו משלמין לבעל כל הבושת ולאשה כל הבושת אז שפיר הי' מוכח אשר משלמין לבעל בעד שהוא גופי' נתבייש בחבלה באשתו ומשלמין לאשה בעד בושת דילה – ושפיר היו מקשי בגמרא דכיון דלא משלמין לבעל הסוס כלום מוכח דמשלמין בושת דיקא למי שנחבל ונתבייש ולא לזולתו שלא נחבל הגם דנתבייש

(ii) אבל השתא דאינו נותן לאיש אלא מחלק האשה מוכח דחלק דמשלם לבעל אין לבעל בעד בושת שלו אלא בעד זכות שיש לו בתשלומין לבושת שלה – וכיון דסוס גופי' לאו בר בושת אתא שפיר דלא משלמין לבעל הסוס כלום הגם דנתבייש – ותיקשי להא דמקשי בגמרא אשר על סמך משנה דידן למה לא משלם החובל בושת לבעל הסוס

(iii) קושיא זו דתוספות שונה מתירוץ דגמרא אשר סוס בר בושת היא בתמי' – כלומר דכמו שלא נתבייש הסוס גופי' כמו כן לא נתבייש בעל הסוס

סוגיא דחתן פוסק חלק א' תוספות ד"ה פחות מחומש

בד"ה פחות חומש כו' ב' טעמים חדא משום שפוחתין כו' וטעם אחר דדרך לשומם יותר חומש לכבוד כו' עכ"ל ר"ל דהיכא דליכא הני ב' טעמי אינו פוחת חומש דאם לא כן מאי משני לקמן לא בכלים של זהב דלא פחתי ומה שכתבו התוס' גבי פרקמטיא אלא כלומר שאין משתמשין בהן כו' מיהו ודאי דפחתי כשיהיו נתפרין וק"ל:

- (1) משנה – פסקה להכניס לו אלף דינר הוא פוסק כנגדן חמש עשרה מנה לפי שמשתכר בהן – וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש
- (2) רש"י – וכנגד השום – אם בא חתן לכתוב קבלה עליו כנגד אלף דינר (י' מנה) של שום שתכניס לו בגדים או כלים המשתמשין בהן או פרקמטיא הוא פוסק פחות ח' מנה – דהיינו פחות חומש – מחמת ב' טעמים
 - (א) טעם א' משום דפחתי
 - (ב) וטעם ב' דדרך הנועדים למזמוטי חתן לשומם יותר משויים
- (3) תוספות כמבואר במהרש"א
 - (א) מוכרח דטעם ב' לחודי' אינו מספיק להיות פוסק פחות חומש דבדף סז. אומר ר' שמן בר אבא בשם ר' יוחנן אשר כלי זהב נישומים בשוים משום דלא פחתי וליכא טעם א' – ולא איכפת לי' הא דאיכא טעם ב' דדרך לשומם יותר משויים
 - (ב) רש"י באמרו אשר אף לגבי פרקמטיא פוסק פחות חומש לא מכוון לפרקמטיא במשמעות של סחורה שעומד למכירה דהרי סחורה מסתבר דדינו כמעות אשר מוסיף ומכל שכן דאינו פוסק פחות חומש – אלא דרש"י מכוון לכלים או בגדים אשר אכתי אינן גמורין לשימוש כגון בגדים דאכתי אינן תפורין
- (4) מהרש"א
 - (א) קשיא – כיון דאין משתמשין בהן לא פחתי וקבענו דהיכא דלא פחתי אינו פוסק פחות חומש
 - (ב) תירוץ – פוסק פחות חומש משום דהני בגדים ודאי פחתי כשיהיו נתפרין

דף סו:

סוגיא דחתן פוסק חלק ב' תוספות ד"ה וכשחתן פוסק

דף סו עמוד ב] בד"ה וכשחתן פוסק כו' פי' ר"ח כשהחתן מייחד לה כלים כו' לכבוד החתן כו' עכ"ל דלא נראה להם לפרש כפרש"י דכולה איירי בשום שמביאה לו דא"כ מ"ל שומא דידיה ומ"ל שומא דידיה מ"ל שמו הם תחלה ומ"ל שהוא כותב תחלה אלא כשהוא מייחד לה כלים משלו היינו שומא דידיה וכשהיא מביאה לו שומא בנדונייתה היינו שומא דידיה ומיהו קשה לפי זה מה שפירשו לקמן בשומא דידיה שומא רבה כו' דקאי אאלף דינר ושומא זוטא היינו סיפא כו' דע"כ הא דקאי אאלף דינר דהיינו שהיא מביאה לו כדקאמר

פסקה לו להכניס אלף כו' ולפר"י בשם ר"ח דלא קאי כנגד השום אאלף כו' ניהא לקיים פירושה דהכא גבי כשהחתן פוסק דאיירי בין בשומא רבה בין זוטא כמ"ש בסוף ודו"ק:

1) רש"י להמשך דמשנה ולהא דמסקי בגמרא אשר במשנה תנא שומא רבה וקתני שומא זוטא תנא שומא דידיה וקתני שומא דידה

לשון המשנה	שיטת רש"י	שומא רבה וכו'
רישא דרישא פסקה להכניס לו 1000 דינר הוא פוסק כנגדן ט"ו מנה		
רישא שום [אבל] כנגד שום (כלים ובגדים) של 1000 הוא פוסק פחות חומש דהיינו ח' מאות	היא כבר הכניסה שום (כלים ובגדים) לבעל והוא שם אותן ב-1000 כשבא לכתוב כתובתה פוסק וכותב 800 דהיינו פחות חומש	שומא רבה של 1000 ומיקרי שומא דידי' משום דלאחר שהכניסה לכלים ובגדים לבעל עשה הוא שומא ראשונה להני כלים ובגדים לפני שכתב כתובתה
מציעתא א' שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר דהיינו מנה וחומש	בתחלה כתב כתובה במנה ועכשיו היא מביאה כלים ובגדים צריכה לתת כלים ובגדים ששמין אותן בבית חתונה במנה וחומש בכדי שמנה שפסק בכתובתה יהא פחות חומש מן שומא זו	שומא זוטא של 100 ומיקרי שומא דידיה משום דלאחר שהוא כתב כתובה ב-100 עשו קרובי' בבית חתונה שומא ראשונה להני כלים ובגדים
מציעתא ב' שום בד' מאות היא נותנת ה' מאות	בתחלה כתב בעל כתובה בד' מאות ועכשיו היא מביאה כלים ובגדים צריכה לתת כלים ובגדים ששמין אותן בבית חתונה ב-500 בכדי ש-400 שפסק בכתובתה יהא פחות חומש מן שומא זו	שומא רבה של 500 ומיקרי שומא דידיה משום דלאחר שהוא כתב כתובה ב-400 עשו קרובי' בבית חתונה שומא ראשונה להני כלים ובגדים
סיפא מה שחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש	היא כבר הכניסה כלים ובגדים והוא שם אותן למשל ב-100 כשבא לכתוב כתובתה פוסק וכותב 80 דהיינו פחות חומש וכן היכא דשם אותן ב-1000 כשבא לכתוב פוסק וכותב 800 בכתובתה	איירי בין בשומא רבה של 1000 בין בשומא זוטא של 100 ומיקרי שומא דידי' משום דלאחר שהכניסה לכלים ובגדים לבעל עשה הוא שומא ראשונה להני כלים ובגדים לפני שכתב כתובתה

2) תוספות כמבואר מהרש"א

א) קבענו דלרש"י דכולה איירי בשום שהיא מביאה לו ומחלקי בין שמו הם תחלה לבין שהוא כתב תחלה וכו' – וקשה מה לי שמו הם תחלה ומ"ל שהוא כותב תחלה – ולכן מפרשי תוספות כדלהלן

לשון המשנה	שיטת תוספות
רישא דרישא פסקה להכניס לו 1000 דינר הוא פוסק כנגדן ט"ו מנה	
רישא שום [אבל] נגד השום הוא פוסק פחות חומש דהיינו ח' מאות	שומא רבה שהכניס הוא
מציעתא א' שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר דהיינו מנה וחומש	שומא זוטא שהכניסה היא
מציעתא ב' שום בד' מאות היא נותנת ה' מאות	שומא רבה שהכניסה היא
סיפא מה שחתן פוסק כל דהו הוא פוסק פחות חומש	שומא זוטא שהכניס הוא

3) מהרש"א – קשיא לשיטת תוספות – מלשון רישא דרישא דמשנה "פסקה להכניס לו" מוכרח דברישא (שהוא המשך דרישא דרישא) לא איירי במה שחתן פוסק ומכניס

4) תוספות – שיטת ר"י בשם רבינו חננאל

שיטת ר"ח	לשון המשנה	
לא הכניסה לו כלום דאין לרישא שייכות לאלף דרישא דרישא אלא רישא הקדמה היא למילף דבאוקימתות דלהלן הוא פוסק פחות חומש	כנגד השום הוא פוסק פחות חומש דהיינו:	רישא
שומא זוטא של 100 ומיקרי שומא דידה משום דהיא הכניסה לכלים ובגדים	שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר דהיינו מנה וחומש	מציעתא א'
שומא רבה של 500 ומיקרי שומא דידה משום דהיא הכניסה לכלים ובגדים	שום בד' מאות היא נותנת ה' מאות	מציעתא ב'
שומא רבא ושומא זוטא ומיקרי שומא דידי' משום דהוא הכניס לכלים ובגדים כל דהו	מה שחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש	סיפא

5) מהרש"א – לפירש ר"ח אתי שפיר דלישנא דרישא אכן לא נחית למה שחתן פוסק ודיקא סיפא איירי בפוסק דידי' בין בשומא רבה בין בשומא זוטא כדאמרי תוספות לר"ח אשר "לא איצטריך למיתני שומא רבא ושומא זוטא בשומא דידי' דאתרוייהו קאי וכשחתן פוסק"

סוגיא דחתן פוסק חלק ג' תוספות ד"ה וענו אחרי'

בד"ה וענו אחריה כו' שהיה חי ענו אחריה אמן ובעלה הטיל על חכמים כו' עכ"ל דאי הוה אחר מות בעלה כפרש"י שפיר קאמר דפסקו לה חכמים כעובדא דלעיל בכלתו של נקדימון שפסקו לה חכמים יין דשומרת יבם היתה אבל לא ניחא להו לפרש הכי דא"כ לא הוה ענו אחריה אמן כמו לעיל אלא דהכא אף בחייו הטיל בעלה הפסיקה על החכמים שלא היתה צריכה לפי חשבון אלף אלפים כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

- 1) גמרא בדף סה. – חכמים פסקו לכלתו של נקדימון בן גוריון שתהא לה לכל שבוע סאתיים יין לציקי קדירה – אמרה להם כך תפסקו לבנותיכם – ולא ענו אחרי' אמן משום דמת בעלה ושומרת יבם היתה משנה – אשה שמביאה לבעלה מנה ראוי' היא לבשמים של עשר זוז לקופה
- 2) גמרא דידן – חכמים פסקו לבתה של נקדימון בן גוריון שתהא לה 400 זהובים בכל יום לקופה של בשמים – אמרה להם כך תפסקו לבנותיכם וענו אחרי' אמן
- 3) תוספות ד"ה שפסקו – אף על פי שלפי חשבון הכתוב בכתובתה אלף אלפים דינרי זהב היה להם לפסוק יותר לפי חשבון עשר דינר למנה – כיון שלא היתה צריכה יותר לא פסקו לה
- 4) רש"י – בגמרא דידן נמי איירי במת בעלה ובאת לב"ד שיפסקו לה צרכי' מנכסיו
- 5) תוספות ד"ה וענו אחרי' כמבואר מהרש"א – לשיטת רש"י דאף גמרא דידן איירי במת בעלה תיקשי היתכן אשר ענו חכמים אחרי' אמן – אלא איירי בדלא מת בעל ואף על פי כן עסקו חכמים בנידון זה משום שבעלה טען אשר בחשבון של עשר זוז למנה יצטרך לתת לה הרבה יותר מן 400 זהובים ליום וסכום זה אינו מתאים לקופה של בשמים כמו שכתבו תוספות בד"ה שפסקו

דף סז.

סוגיא דחתן פוסק חלק ד' תוספות ד"ה זהב

דף סז עמוד א' בד"ה זהב הרי כו' פר"ח דבכלי זהב מיירי כגון נזמים כו' עכ"ל לא ניחא להו לפרש כפרש"י דלמאי דמשני בדהבא פריכא מפלגינן בין גרוטאות גדולות ובין דקות ועיקר חסר מן הספר דפריכא משמע בין גדולות ובין קטנות ועוד לפרש"י למאי דמוקי לה בדהבא פריכא מוקי לברייתא ככלים של כסף וחזר ממאי דמוקי לה מעיקרא ככלים של זהב והל"ל לעולם ככלים של כסף ובדהבא פריכא אבל לפר"ח ניחא דהשתא נמי מוקי ברייתא ככלים של זהב ודו"ק:

- (1) גמרא – אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן אשה שהכניסה לבעלה "זהב" אין בעלה פוחת חומש בכתובתה
- (2) ברייתא – **הזהב הרי הוא ככלים**
- (3) רש"י – "זהב" במימרא דר' יוחנן משמעו חתיכות זהב – "הזהב" בברייתא משמעו זהב שבור כעין חתיכות זהב במימרא דר' יוחנן

רש"י	התחלת הסוגיא
ברייתא	הזהב (זהב שבור) הרי הוא ככלים
ר' יוחנן	"זהב" (חתיכות זהב) אינו פוחת חומש

(4) המשך דגמרא לשיטת רש"י

- (א) קשיא א' – מאי לאו אשר "הרי הוא ככלים" בברייתא משמעו "הרי הוא ככלי כסף" דפחתי ופוחת חומש ונמצא דברייתא פירכא היא לר' יוחנן

רש"י	קשיא א'
ברייתא	מאי לאו זהב (זהב שבור) הרי הוא ככלי כסף דפחתי ופוחת חומש
ר' יוחנן	"זהב" (חתיכות זהב) אינו פוחת חומש

- (ב) תירוץ א' – "הרי הוא ככלים" משמעו ככלי זהב ולא פחתי ולכן לא פוחת חומש וניחא לר' יוחנן

רש"י	תירוץ לקשיא א'
ברייתא	הזהב (זהב שבור) הרי הוא ככלי זהב ולא פחתי חומש
ר' יוחנן	"זהב" (חתיכות זהב) אינו פוחת חומש

- (ג) קשיא ב' – אם כן ככליו מיבעי לי' – דהיינו לא ה"ל ככלים דמשמע כלים אחרים ממין אחר דהיינו של כסף אלא ככליו דהיינו כלים של זהב מאותו מין
- (ד) תירוץ דאיבעית אימא – ככלים בברייתא אכן משמע ככלי כסף ואעפ"כ לאו פירכא היא לר' יוחנן – ד"הזהב" בברייתא משמעו דהבא פריכא

- (5) רש"י לביאור תירוץ דאיבעית אימא – הזהב בברייתא משמעו "דהבא פריכא" דהיינו גרוטאות דקות דפחתי כעין כלי כסף ולכן פוחת חומש – משא"כ ר' יוחנן דגרוטאות גדולות משתעי דלא פחתי ולכן ניחא דלא פוחת חומש

רש"י	תירוץ דאיבעית אימא
ברייתא	הזהב (דהבא פריכא דפחתי) הרי הוא ככלי כסף דפחתי ולכן פוחת חומש
ר' יוחנן	"זהב" (גרוטאות גדולות) לא פחתי ולכן אינו פוחת חומש

(6) מהרש"א

- (א) קושיות רבינו חננאל לשיטת רש"י

- (i) קושיא א' – עיקר תירוץ דאיבעית אימא (אשר ר' יוחנן בגרוטאות גדולות עסיק משא"כ ברייתא דעוסקת בגרוטאות קטנות) חסר מן הספר דהרי לשון "דהבא פריכא" כוללת בין גרוטאות גדולות בין גרוטאות קטנות
- (ii) קשיא ב' – כיון דלשיטה זו בתירוץ דאיבעית אימא הדרי בגמרא ממאי דנקטה בתירוץ א' אשר ככלים משמעו ככלי כסף דפוחת חומש – הוה לה לגמרא למימר "איבעית אימא לעולם ככלים של כסף והכא במאי עסקינן בדהבא פריכא"

(7) סוגיא כמבואר ברבינו חננאל

- (א) בהוה אמינא נקטי אשר "זהב" במימרא דר' יוחנן ובברייתא משמעו כלי נזמים – כלי נזמים לא פחתי ואשה רוצה להשתמש בהן הרבה

ר"ח	התחלת הסוגיא
ברייתא	הזהב (כלי נזמים) הרי הוא ככלים
ר' יוחנן	"זהב" (כלי נזמים) אינו פוחת חומש

(ב) המשך דגמרא

(i) קשיא א' – מאי לאו אשר "הרי הוא ככלים" בברייתא משמעו דכלי נזמים אף על גב דלא פחתי מ"מ כיון דרוצה אשה להשתמש בהן הרבה פוחת חומש – כעין כלי כסף אשר מטעם אחר (דפחתי) פוחת חומש – וקשיא לר' יוחנן דאית לי' אשר בנזמי זהב לא פוחת חומש

ר"ח	קשיא א'
ברייתא	מאי לאו הזהב (כלי נזמים) הרי הוא ככלי כסף דפחתי ופוחת חומש – דהגם דנזמי זהב לא פחתי רוצה אשה להתקשט בהן תמיד ולכן פוחת חומש
ר' יוחנן	"זהב" (כלי נזמים) אינו פוחת חומש

(ii) תירוץ א' – נזמי זהב הרי הוא ככלים משמעו ככלי כוסות וקערות של זהב דלא משתמשים בהן הרבה ולכן לא פחתי ואינו פוחת חומש – וכמו כן אף נזמי זהב אינו פוחת חומש ולא איכפת לן הא דאשה רוצה להשתמש בהן הרבה – וניחא לר' יוחנן

ר"ח	תירוץ לקשיא א'
ברייתא	כלי נזמים של זהב הרי הוא כקערות של זהב דלא משתמשים בהן הרבה ולא פחתי ואינו פוחת חומש
ר' יוחנן	"זהב" (כלי נזמים) אינו פוחת חומש

(ג) קשיא ב' (כמבואר במהרש"ל) – אם כן דברייתא מדגיש אשר דין כלי נזמי זהב דומה לכלי כוסות וקערות זהב דלא פחתי מחמת דלא משתמש בהן הרבה – הוה לה לברייתא למיתני ככליו להביע אשר כלי נזמים דינם ככלים דעומדים בכלתם ובחשיבתם ולא פחתי

(ד) תירוץ של איבעית אימא – "זהב" בברייתא אין משמעו נזמי זהב אלא משמעו דהבא פריכא דהיינו זהב שבור שאינן כלים – וקמ"ל אשר זהב שבור דינם ככלי נזמי זהב דאינו פוחת חומש כבמילת' דר' יוחנן דלא איכפת לי' הא דאשה רוצה להשתמש הרבה בכלי נזמי זהב

ר"ח	תירוץ דאיבעית אימא
ברייתא	הזהב (דהבא פריכא) דהיינו זהב שבור הרי הן כנזמי זהב דר' יוחנן ואינו פוחת חומש
ר' יוחנן	"זהב" (כלי נזמים) אינו פוחת חומש

(8) מהרש"א – שים לב אשר לפר"ח ניחא דהשתא נמי לא מפרשין לברייתא דרצונה לומר ככלים של כסף – שלא כרש"י אשר בתירוץ איבעית אימא הדרי בגמרא להא דנקטה בתירוץ א' אשר ככלים משמעו ככלי כסף – וניחא נמי דעיקר אינו חסר מן הספר דהרי אף בסוף הסוגיא אכתי נקטי כבתחלה דר' יוחנן איירי בנזמי זהב

סוגיא דחתן פוסק חלק ה' תוספות בא"ד ככליו מבעיא לי'

בא"ד ככליו מבעיא ליה פירוש שעומד בכלותיו כו' עכ"ל הוצרכו לפרש כן לפר"ח דלפרש"י ניחא בפשיטות דהכי פריך דלא הל"ל ככלים דמשמע כלים אחרים ממין אחר דהיינו של כסף אלא ככליו דהיינו כלים של זהב מאותו מין אבל לפר"ח א"כ מאי משני בדהבא פריכא דהא אכתי כיון דמאותו מין הוא הל"ל ככליו אלא דהכי פריך דאי הוה איירי בכלים של זהב דהיינו נזמים הל"ל ככליו שעומד בכלותיו כו' ודו"ק:

(1) מהרש"א

(א) לפרש"י בחלק ד' בפשיטות מקשי גמרא בקשיא ב' דכיון דלתירוץ א' נקטינן דברייתא מילפא אשר זהב שבור יש לו דין ככלים של זהב – לא הוה לה למימר דדין זהב שבור הריהו ככלים (דמשמע כלים

אחרים ממין אחר כגון של כסף) אלא ככליו דהיינו כלים של זהב מאותו מין – ועל זה מתרצי גמרא שפיר לאיבעית אימא דבקושטא מילפא ברייתא אשר זהב פריכא דינו ככלים של כסף

(ב) אבל

(i) לפר"ח אין לפרש לקשיא ב' ככה דא"כ מאי משני לאיבעית אימא דברייתא מילף דזהב פריכא דינו ככלי נזמי זהב – הרי אכתי כיון דמאותו מין הוא הל"ל ככליו

(ii) אלא דבקשיא ב' פריך כיון דלתירוץ א' נקטינן דברייתא מילף אשר כלי נזמי זהב (דהגם דרוצה להשתמש בהן הרבה מ"מ לא פחתי) דינם ככלי כוסות וקערת זהב דלא פחתי מחמת דלא משתמש בהן הרבה – הל"ל ככליו להביע דכלי כוסות וקערה של זהב עומדים בכולתן ולא פחתי

(iii) ומתרצי שפיר דברייתא מילף אשר זהב שבור שאינו כלי ולא פחתי דינו ככלי נזמים דקבענו מכבר אשר לא פחתי ולכן לא איצטריך להדגיש דעומדים בכולתן

תוספות ד"ה אלא ארישא

בד"ה אלא ארישא מזרבנן פריך עכ"ל דאע"ג דהלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכ"מ היינו במשנה אבל לא בברייתא כדמוכח בכמה דוכתין וק"ל:

דף סח.

תוספות ד"ה כאן לאחר שבא

[דף סח עמוד א] תד"ה כאן לאחר שבא כו' וק"ק דמשנה כו' ומשמע דברייתא נמי דמחייבת אותו למכור כו' עכ"ל אבל לפרש"י אף על גב דמתני' איירי קודם שבא לידי גיבוי אין הכרח דהברייתא עליה קאי ומיירי בכה"ג כיון דאינו מפורש במתני' בהדיא דאיירי בקודם שבא לידי גיבוי ודו"ק:

(1) משנה – מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה אבל אין מחייבין אותו למכור את ביתו וכלי תשמישו

(2) ברייתא – ה' משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף – בכלי כסף ישתמש בכלי נחושת

(3) גמרא – משנה וברייתא לא סתרי אהדדי – כאן קודם שיבא לידי גיבוי כאן לאחר שיבא לידי גיבוי

(4) רש"י – הכי משמעו דגמרא

(א) במשנה קתני דמי שאין לו מאתים זוז נוטל לקט שכחה ופאה מבלי שיצטרך למכור כלי תשמישו היקרים

(ב) בברייתא קתני מי שה' לו מאתים זוז ונטל לקט שכחה ופאה שלא כדין – גובין ב"ד ממנו מה שנטל ואם אין לו כדי לשלם מוכר כלי תשמישו היקרים ומשתמש בפחותים

(5) תוספות – הכי משמעו דגמרא לרבינו תם

(א) במשנה קתני דמי שאין לו מאתים זוז נוטל דברים של הפקר – כגון לקט שכחה ופאה – מבלי שיצטרך למכור כלי תשמישו היקרים

(ב) בברייתא קתני דאין גובין מקופה של צדקה דברים שאינן של הפקר אא"כ מוכר כלי תשמישו היקרים

(6) המשך תוספות – קשיא לרבינו תם – במשנה קתני בהדיא דבלקט שכחה ופאה מיירי ולכן משמע דברייתא אף היא בלקט שכחה ופאה מיירי

(7) מהרש"א

- (א) קשיא – אף לרש"י תיקשי דהיתכן דברייתא בלאחר גיבוי משתעי הגם דמשנה בקודם גיבוי משתעי
 (ב) תירוץ – במשנה לא כתיב בהדיא דמשתעי בקודם גיבוי

תוספות ד"ה אי נימא

בד"ה אי נימא עני כו' אלא לאו עני עני בדעת והשתא אין לפרש כו' עכ"ל ר"ל ולא שהעני והעשיר ממש אלא שיש לו עכשיו נכסים כמעיקרא וא"כ א"א לפרש שמין הנכסים שישומו באב וק"ל:

(1) משנה – יתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה – ר' יהודה אומר אם השיא האב בחייו את הבת הראשונה ינתן פרנסה (בדוניא) לשניה כדרך שנתן לראשונה – וחכמים (רבנן) אומרים פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין את הנכסים ונותנין לה

(2) גמרא

- (א) שמואל – לפרנסה שמין באב
 (ב) קשיא כמבואר בתוספות לפי מהרש"א
 (i) במשנה דידן מאי עני ומאי עשיר

(1) אי נימא עני שעני בנכסים עשיר שעשיר בנכסים – והשתא אתי שמואל שפיר כרבנן דרבנן נמי סברי כשמואל דשמין באב דהכי קאמרי רבנן פעמים שאדם עשיר בשעה שנתן לראשונה ועכשיו העני בנכסים ולא היה נותן לזאת כמו שנתן לראשונה ולית לן למימר ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אלא שמין את הנכסים כלומר ונותנין לפי מה שהיה נותן האב עכשיו מנכסים מועטים הללו

(2) לא יתכן דאם כן תנא קמא (ר' יהודה) סבר דיהבינן לי' כדמעיקרא אפילו עשיר והעני – ותיקשי הא לית ליה כמו שהיה לו מתחלה ולכן ודאי הוא שלא הי' נותן עכשיו כמו שנתן מתחלה ובהא ודאי לא אמר תנא קמא ינתן לשניה כו'

(ii) אלא לאו עני עני בדעת ולא שהעני והעשיר ממש אלא שיש לו נכסים כמעיקרא ולא נתמעטו – ואם כן אי אפשר לפרש לשון "שמין את הנכסים" כשמואל אשר משמעו דנותנין לפי מה שהיה נותן האב מנכסים שנתמעטו עכשיו

דף סח:

סוגיא דעישור נכסים חלק א' רש"י ד"ה ניזונת

[דף סח עמוד ב] בפרש"י בד"ה ניזונת אין אם באה לינשא כו' או בנערות עכ"ל דקדק לומר בבאה לינשא משום נערות דאם כבר נישאת אף היא אינה ניזונת והוי כמו בוגרת ואי לא מחאה כיון דגדולה היא ויתרה אבל בקטנה אף אם כבר נישאת לא ויתרה וקת"ל:

- (1) קטנה או נערה ניזונת מן האחין עד שבגרו או שנישאו
 (2) משנה דידן בדף סח. – יתומה קטנה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא השאר (עישור נכסים דהיינו "פרנסה") מידם – ומשמע אבל נערה ובוגרת שנישאת אינה גובה את השאר

תסם משנה (קטנה שנישאת)	קטנה שנישאת גובה את השאר אבל נערה ובוגרת שנישאת אינה גובה את השאר
------------------------	---

(3) ברייתא א' ומימרא דרבא בעמוד א'

- (א) רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים לפרנסה – ומשמע אשר ניזונת יש לה פרנסה שאינה ניזונת לא ולכן מובן דבוגרת אין לה פרנסה ואשר נערה שנישאת אין לה פרנסה
- (ב) עיין ברש"י בסוף ד"ה אף איבדו דהא פשיטא אשר קטנה שנישאת יש לה פרנסה הגם דלית לה מזונות
- (ג) ואמר רבא הלכתא כרבי

סתם משנה (קטנה שנישאת)	קטנה שנישאת גובה את השאר אבל נערה ובוגרת שנישאת אינה גובה את השאר
ברייתא א' לרבי (בת הניזונת מן האחים) ואמר רבא הלכתא כרבי	בת הניזונת מן האחים יש לה פרנסה – ומשמע ניזונת אין וכו' ולכן בוגרת אין לה פרנסה ונערה שנישאת אין לה פרנסה

- (4) ברייתא ב' – הבנות בין בגרו עד שלא נישאו ובין נישאו עד שלא בגרו לא איבדו פרנסתן דברי רבי כלומר קטנה נערה ובוגרת בין שנישאו בין שלא נישאו יש להן פרנסה – ר' שמעון בן אלעזר אומר היכא דאיבדו מזונותיהם איבדו נמי פרנסתן

סתם משנה (קטנה שנישאת)	קטנה שנישאת גובה את השאר אבל נערה ובוגרת שנישאת אינה גובה את השאר
ברייתא א' לרבי (בת הניזונת מן האחים) ואמר רבא הלכתא כרבי	בת הניזונת מן האחים יש לה פרנסה – ומשמע ניזונת אין וכו' ולכן בוגרת אין לה פרנסה ונערה שנישאת אין לה פרנסה
ברייתא ב' לרבי (הבנות וכו' לא איבדו פרנסתן) ואמר רב נחמן הלכתא כוותי'	קטנה נערה ובוגרת בין שנישאו בין שלא נישאו יש להן פרנסה
ברייתא ב' לר' שמעון בן אלעזר	נערה שנישאת אינה גובה את השאר – בוגרת אין לה פרנסה אפילו בעוד שלא נישאת

- (5) גמרא כמבואר ברש"י

- (א) אמר רב נחמן אמר לי הונא הלכתא כרבי בברייתא ב'
- (ב) איתיביה רבא לרב נחמן – הרי במשנה דידן סתם לן תנא כר' שמעון בן אלעזר
- (ג) תירוץ דרב נחמן כמבואר ברש"י

- (i) לא קשיא ברייתא ב' איירי בשמחתה – מה שאין כן משנה דאיירי בשלא מחתה

סתם משנה (קטנה שנישאת)	קטנה שנישאת גובה את השאר אפילו כשלא מחתה – אבל נערה ובוגרת שנישאת אינה גובה את השאר אם לא מחתה
ברייתא א' לרבי (בת הניזונת מן האחים) ואמר רבא הלכתא כרבי	בת הניזונת מן האחים יש לה פרנסה – ומשמע ניזונת אין וכו' ולכן בוגרת אין לה פרנסה ונערה שנישאת אין לה פרנסה
ברייתא ב' לרבי (הבנות וכו' לא איבדו פרנסתן) ואמר רב נחמן הלכתא כוותי' (לפי תירוץ דרב נחמן)	נערה ובוגרת בין שנישאו בין שלא נישאו אם מחתה יש להן פרנסה

- (ii) הכי נמי מסתברא ככתירוץ דרב נחמן דרבי בברייתא ב' איירי דיקא בלא מחתה – דאי לאו הכא לגבי בוגרת קשיא דרבי בברייתא א' אדרבי בברייתא ב' אלא לאו ש"מ הא דמחאי הא דלא מחאי ש"מ אלא לאו ש"מ הא דמחאי הא דלא מחאי ש"מ

סתם משנה (קטנה שנישאת)	קטנה שנישאת גובה את השאר אפילו כשלא מחתה – אבל נערה ובוגרת שנישאת אינה גובה את השאר אם לא מחתה
ברייתא א' לרבי (בת הניזונת מן האחים) ואמר רבא הלכתא כרבי	בת הניזונת מן האחים יש לה פרנסה – ומשמע ניזונת אין וכו' ולכן בוגרת אין לה פרנסה אם לא מחתה לפני שהגיעה לבגרות ונערה שנישאת אין לה פרנסה אם לא מחתה
ברייתא ב' לרבי (לא איבדו פרנסתן) ואמר רב נחמן הלכתא כוותי'	נערה ובוגרת בין שנישאו בין שלא נישאו אם מחתה יש להן פרנסה ואי לא מחתה איבדו פרנסתן

- (6) רש"י

(א) ניהדר לברייתא א' – רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים לפרנסה ומשמע אשר ניזונת יש לה פרנסה שאינה ניזונת לא

(ב) ומדייק רש"י נזונית אין – דיש לה פרנסה דיקא אם באה לינשא בעודה ניזונת

ברייתא א' לרבי (בת הניזונת מן האחים) ואמר רבא הלכתא כרבי	בת הניזונת מן האחים יש לה פרנסה – ומשמע ניזונת אין אם באה לינשא בעודה ניזונת וכו' ולכן בוגרת אין לה פרנסה אם לא מחתה לפני שהגיעה לבגרות ונערה שנישאת אין לה פרנסה אם לא מחתה
--	--

(ג) מהרש"א – רש"י לא פירש "בבאה לינשא" אלא משום נערות דאם כבר נישאת אף היא אינה ניזונת והוי כמו בוגרת ואי לא מחתה כיון דגדולה היא ויתרה על השאר – אבל בקטנות מובן כמבואר לעיל דאף אם כבר נישאת לא ויתרה

סוגיא דעישור נכסים חלק ב' תוספות ד"ה מי אמר רבא

תוס' בד"ה ומי אמר רבא הכי כו' מדפסק לעיל רבא כרבי כו' ניזונת אין כו' עכ"ל דהוה הקושיא טפי בפשיטות מרבא גופיה דע"כ ס"ל התם באינה ניזונת דהיינו בנישאת בנערות דצריכה למחות ועוד דמההיא דניזונת אין שאינה ניזונת לא תקשי נמי מבוגרת לחוד דצריכה למחות ולמאי דמשני הא דקא מתזנא מינייהו הא כו' ניתא נמי מבוגרת דאי הוה מיתזנא מינייהו מרצון של האחים לא מחלה פרנסתה דה"נ בנישאת בנערות דאינה צריכה למחות היינו דמתזנא מרצונם אף שאין חייבים דהא איבדו מזונות קתני בין בבגרות בין בנישאת בנערות ועיין ברי"ף וק"ל:

(1) ניהדר לטבלא בסוף חלק א'

סתם משנה (קטנה שנישאת)	קטנה שנישאת גובה את השאר אפילו כשלא מחתה – אבל נערה ובוגרת שנישאת אינה גובה את השאר אם לא מחתה
ברייתא א' לרבי (בת הניזונת מן האחים) ואמר רבא הלכתא כרבי	בת הניזונת מן האחים יש לה פרנסה – ומשמע ניזונת אין וכו' ולכן בוגרת אין לה פרנסה אם לא מחתה לפני שהגיעה לבגרות ונערה שנישאת אין לה פרנסה אם לא מחתה
ברייתא ב' לרבי (לא איבדו פרנסתן) ואמר רב נחמן הלכתא כוותי'	נערה ובוגרת בין שנישאו בין שלא נישאו אם מחתה יש להן פרנסה ואי לא מחתה איבדו פרנסתן

(2) המשך דגמרא בעמוד ב'

(א) מימרא דרבא לרב אדא – בגרה אינה צריכה למחות לפני שמגעת לבוגרת – נישאת כשהיא נערה אינה צריכה למחות – בגרה ונישאת צריכה למחות

סתם משנה (קטנה שנישאת)	קטנה שנישאת גובה את השאר אפילו כשלא מחתה – אבל נערה ובוגרת שנישאת אינה גובה את השאר אם לא מחתה
ברייתא א' לרבי (בת הניזונת מן האחים) ואמר רבא הלכתא כרבי	בת הניזונת מן האחים יש לה פרנסה – ומשמע ניזונת אין וכו' ולכן בוגרת אין לה פרנסה אם לא מחתה לפני שהגיעה לבגרות ונערה שנישאת אין לה פרנסה אם לא מחתה
ברייתא ב' לרבי (לא איבדו פרנסתן) ואמר רב נחמן הלכתא כוותי'	נערה ובוגרת בין שנישאו בין שלא נישאו אם מחתה יש להן פרנסה ואי לא מחתה איבדו פרנסתן
מימרא דרבא לרב אדא	בגרה אינה צריכה למחות לפני שמגעת לבוגרת – נישאת כשהיא נערה אינה צריכה למחות – בגרה ונישאת צריכה למחות

(ב) קשיא – מי אמר רבא מימרא זו לרב אדא והא איתיביה רבא להא דאמר רב נחמן דהלכתא כוותי' דרבי בברייתא ב' מסתם משנה דיתומה ושני ליה רב נחמן הא דמשנה דלא מחי הא דברייתא ב' דמחי דאי לא מחי איבדו פרנסתן – הרי דאפילו נערה שנישאת צריכה למחות

- (ג) תירוץ כמבואר ברש"י – מימרא דרבא לרב אדא בדקא מיתזנא מינייהו לאחר שנישאת (דנוקטין דמשום דקא מיתזנא מינייהו הוא דקא שתקה ואפילו לא מחתה לא מחלה על פרנסתה) – הא דשני רב נחמן בדלא קא מיתזנא מינייהו
- (3) תוספות – ומי אמר רבא הכי והא איתיביה כו' – קשה לרשב"א אמאי לא פריך ממימרא א' דרבא דפסק לעיל כרבי בברייתא א' וקבענו אשר כדי שלא תיקשי מרבי בברייתא א' על רבי במשנה מוכרח דלברייתא א' אין לה פרנסה בדלא מחתה
- (4) מהרש"א לביאור קושיית תוספות
- (א) קשיא לקושיית תוספות – מה לי לתוספות דמקשי מהא דשני רב נחמן ליישב קושיא דרבא ממשנה דלכאורה סותרת ברייתא ב' – מה לי לתוספות דמקשי ממימרא א' דרבא דאמר הלכתא כרבי בברייתא א'
- (ב) תירוץ א' – מקשי תוספות דעדיף הוה לה לגמרא להקשות מהך דרבא דאז הוה הקושיא טפי בפשיטות מרבא גופיה
- (ג) תירוץ ב' – מברייתא א' מקשי נמי מבוגרת אפילו כשלא נישאת מה שאין כן קושיית רב נחמן ממשנה דידן דמשנה לא קאי אלא על בוגרת שנישאת
- (5) המשך מהרש"א – ולמאי דמשני הא דקא מתזנא מינייהו הא כו' ניחא נמי מבוגרת דאי הוה מיתזנא מינייהו מרצון של האחים לא מחלה פרנסתה – דהכי נמי בנישאת בנערות דאינה צריכה למחות היינו דמתזנא מרצונם אף שאין חיבים דהא איבדו מזונות קתני בברייתא ב' בין בבגרות בין בנישאת בנערות

דף סט:

סוגיא דהמשליש חלק א' תוספות ד"ה המשליש

[דף סט עמוד ב] תד"ה המשליש כו' לאחר שנישאת לא דק דבגמרא מסקינן דליכא בין ר"מ ובין ר"י אלא גדולה מן הארוסין עכ"ל לפי דברי המקשה ע"כ נמי דלא פליגי במתני' אלא בגדולה מן הארוסין כמ"ש התוספות לקמן והיינו משום דע"כ בלאו הא דפריך גדולה דבת זביני אין כו' ר"י במתני' בגדולה איירי דהא בקטנה ס"ל בברייתא דבין מן הנשואין ובין מן הארוסין יעשה השליש כו' ואם כן ר' מאיר דפליג עליה במתניתין ע"כ נמי בגדולה איירי ודוקא מן הארוסין דהא מן הנשואין ס"ל בברייתא הרשות בידה אלא שהתוס' נקטו הכי לפי המסקנא דהוי בפשיטות טפי דלא פליגי אלא במן הארוסין ודו"ק:

(1) משנה – המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי שלא יעכבם לעצמו תנם לו והוא יקנה לי שדה כשארצה – ר' מאיר אומר יעשה השליש מה שהושלש בידו ואין שומעין לה – ר' יוסי אומר וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו – במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום

(2) ברייתא

(א) המשליש מעות לחתנו ליקח מהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי – לר' מאיר מן הנשואין הרשות בידה מן הארוסין יעשה השליש מה שהושלש בידו – לר' יוסי הגדולה בין מן הנשואין ובין מן הארוסין הרשות בידה קטנה בין מן הנשואין בין מן הארוסין יעשה השליש מה שהושלש בידו

(ב) שים לב

(i) דביותר מסתבר דהרשות בידה בגדולה וביותר מסתבר דיעשה השליש מה שהושלש בקטנה

- (ii) ולכן מדברי ר' מאיר בברייתא לא מבורר אלו הרשות בידה בנשואין דיקא בגדולה או אפילו בקטנה – וגם כן לא מבורר אלו יעשה השליש מה שהושלש באירוסין דיקא בקטנה או אפילו בגדולה
- (iii) מה שאין כן לר' יוסי דמבורר לדידי' בברייתא דדוקא בגדולה וקטנה תליא מילתא ואין נשואין ואירוסין מן הענין

		טבלא א'		
ברייטא	גדולה מן אירוסין	גדולה מן נשואין	קטנה מן אירוסין	קטנה מן נשואין
ר' מאיר	?	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	?
ר' יוסי	הרשות בידה	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש

(ג) ונמצא דמיהת ברור דלא פליגי בגדולה מן הנשואין ובקטנה מן האירוסין

(3) גמרא כמבואר ברש"י

- (א) מאי בינייהו – בהי פליגי בגדולה מן האירוסין או בקטנה מן הנשואין
- (ב) הוה אמינא – האם מצינן למימר דקטנה מן הנשואין איכא בינייהו כטבלא ב' דר' מאיר סבר הרשות בידה (דהאי דקאמר ר"מ מן הנשואין הרשות בידה אפי' בקטנה נמי אמר) ופליגי עלי' ר' יוסי דקבענו דאית לי' אשר בקטנה אפילו מן הנשואין יעשה השליש מה שהושלש

		טבלא ב'		
ברייטא	גדולה מן אירוסין	גדולה מן נשואין	קטנה מן אירוסין	קטנה מן נשואין
ר' מאיר		הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	הרשות בידה
ר' יוסי	הרשות בידה	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש

(ג) מסקנא

- (i) לא יתכן – דתיקשי דסיפא **דמשנה** "אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום" מאן קתני לה אילימא ר' יוסי הא מרישא **דמשנה** כבר שמעת מינה דלא אמר ר' יוסי שומעין לה אלא בגדולה מדקא מייתי טעמא למילתי' "וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו" אלמא בגדולה הראויה למכור שדות קאמר
- (ii) אלא על כרחך ר' מאיר הוא דאמר לסיפא **דמשנה** למילף דאין מעשה קטנה כלום אפילו בקטנה מן הנשואין הרי דאית לי' כר' יוסי אשר קטנה מן הנשואין יעשה השליש מה שהושלש ומוכרה דפליגי אר' יוסי בגדולה מן האירוסין כטבלא ג'

		טבלא ג'		
ברייטא	גדולה מן אירוסין	גדולה מן נשואין	קטנה מן אירוסין	קטנה מן נשואין
ר' מאיר		הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש
ר' יוסי	הרשות בידה	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש

- (iii) ובמשנה חסורי מחסרי בדברי ר' מאיר מילים בסוגריים מרובעים ככה: "יעשה השליש מה שהושלש בידו [במה דברים אמורים מן האירוסין (בין בגדולה בין בקטנה) אבל מן הנשואין הרשות בידה במה דברים אמורים בגדולה (מן הנשואין)] אבל בקטנה (מן הנשואין) אין מעשה קטנה כלום

(4) תוספות ד"ה אילימא

- (א) בדאמרי בהוה אמינא דגמרא דדלמא קטנה מן הנשואין איכא בינייהו – כיוונו כטבלא דלהלן אשר "**אף** קטנה מן הנשואין איכא בינייהו" – דהא ודאי דגדולה מן האירוסין איכא בינייהו דלר"מ יעשה שלישי מה שהושלש בידו ולר' יוסי הרשות בידה "כדתנן במתניתין" כמבואר במהרש"א בסמוך

		טבלא ד'		
ברייטא	גדולה מן אירוסין	גדולה מן נשואין	קטנה מן אירוסין	קטנה מן נשואין
ר' מאיר	יעשה מה שהושלש	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	הרשות בידה
ר' יוסי	הרשות בידה	הרשות בידה	יעשה מה שהושלש	יעשה מה שהושלש

- (ב) ובמסקנא דגמרא דמסקי כבטבלא ג' לעיל אשר מוכרח דר' מאיר בקטנה מן הנשואין מודה לר' יוסי דיעשה מה שהשליש כיוונו להסיק אשר פליגי דוקא בגדולה מן האירוסין
- (ג) שים לב אשר לקבוע בהוה אמינא דגמרא אשר לר' יוסי בגדולה הרשות בידה הוצרכו תוספות למיסמך על "כדתנן במתניתין" כמבואר להלן במהרש"א – ולא יכולין תוספות למיסמך אהא דר' יוסי מייתי טעמא למילת' וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה" – משום דהוכחה זו מן "וכי אינה אלא שדה" לא אסיק אדעתא דגמרא אלא למסקנא דמקשי דתיקשי סיפא דמשנה וכו'
- (5) מהרש"א ד"ה המשליש – פירוש להא דאמרי תוספות אשר לר' יוסי מוכרח דבגדולה מן האירוסין הרשות בידה "כדתנן במתניתין"
- (א) הא דקתני **במתני'** לר' יוסי דשומעין לה מוכרח דבגדולה איירי דהא בקטנה ס"ל ר' יוסי **בברייטא** דבין מן הנשואין ובין מן האירוסין יעשה השליש מה שהושלש – ולכן מוכרח נמי אשר ר' מאיר דאית לי' דיעשה השליש מה שהושלש ופליגי עליה דר' יוסי **במתניתין** נמי בגדולה איירי דבי' איירי ר' יוסי – ועל כרחק בגדולה מן האירוסין פליגי כיון דבגדולה מן הנשואין ס"ל בין ר' מאיר **בברייטא** בין ר' יוסי **בברייטא** דהרשות בידה
- (6) רש"י בתחלת סוגיין מנמק דפלוגתא דר' מאיר ור' יוסי במשנה בנשואה איירי
- (7) תוספות ד"ה המשליש – רש"י לא דק דבגמרא מסקינן "דליכא בין ר"מ ובין ר' יוסי אלא גדולה מן האירוסין"
- (8) המשך מהרש"א
- (א) קשיא – זה עתה קבעו תוספות בד"ה אילימא אשר אפילו בלאו שקלא וטריא ומסקנא דגמרא נמי מוכרח דפליגי בגדולה מן האירוסין ודלא שקלי וטרי אלא לברר אלו פליגי נמי בקטנה מן הנשואין – ולמה הוצרכו תוספות לבסס קושייתן על מסקנא דגמרא
- (ב) תירוץ – מסקנא עדיפא להו לתוספות דבמסקנא מבואר דפליגי דיקא בגדולה מן האירוסין

סוגיא דהמשליש חלק ב' תוספות ד"ה קטנה

בד"ה קטנה דלאו כו' דא"כ ה"ל למתני בהדיא אבל קטנה אפילו מן הנשואין כו' עכ"ל ולא שייך למימר בכה"ג חסורי מחסרא למחוק מדברי תנא דמתני' אלא להוסיף מה שנחסרו מדברי התנא מיהו ק"ק דאימא דאיצטריך למתני האי לישנא דאין מעשה קטנה כלום לאשמועינן אפילו במקום אפוטרופוס כדלקמן וק"ל:

- (1) ניהדר להא דקבענו בחלק א' דנקטי בגמרא אשר סיפא דמשנה "אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום" אין לאוקמה כר' יוסי דהא מרישא כבר ידעינן דלא אמר ר' יוסי שומעין לה אלא בגדולה מדקא מייתי טעמא למילת' "וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו"
- (2) תוספות

(א) קשיא – נימא דסיפא דמשנה המשך היא מדברי ר' יוסי ברישא – דברישא מילף אשר הרשות בידה בגדולה אפילו מן האירוסין מחמת "לא יהא אלא שדה" ובת זביני היא ומציא למכור לשדה – וסיפא מילף דההיא סברא אין לאמרה לקטנה אפילו מן הנשואין משום דקטנה אפילו מן הנשואין אינה בת זביני ולא מציא למכור לשדה

(ב) תירוץ – במשנה לא קתני לר' יוסי אלא "וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו" ולא מיתני בהדיא דשומעין לה וסומכת משנה דנדע אשר היכא דמכירתה מכירה שומעין לו והא דלאו מכירתה מכירה אין שומעין לה

(ג) ולכן אלו אוקמת לסיפא כר' יוסי – לא זו בלבד דמסתבר דעל הסיפא לאשמועינן בהדיא אשר "לא יהא אלא שדה" אין לאמרה לקטנה אפילו מן הנשואין משום דקטנה אפילו מן הנשואין אינה בת זבני ולא מציא למכור לשדה – אלא אף זו דלא איצטריך להוסיף אשר אין מעשה קטנה כלום

(ד) קשיא – אם כן תיקשי האיך אוקמה מסקנא לסיפא דמשנה אליבא דר' מאיר בקטנה מן הנשואין – דאף לדידיה ה"ל למשנה לפרש אשר אין מעשה קטנה כלום אף בקטנה מן הנשואין ולא לאשמועינן בסתמא אשר אין מעשה קטנה כלום

(ה) תירוץ – קבענו דחסורי מיחסרא לר' מאיר ובהני מילים דמוסיפין לר' מאיר כבר מבואר דאיירי בקטנה מן הנשואין

(3) מהרש"א

(i) קשיא – אף לר' יוסי נימא דחסורי מחסרא ככה "וכי אינה אלא שדה וכו" [במה דברים אמורים אשר "אינה אלא שדה והרי היא מכורה" בגדולה] – ודמוחקין "אבל לא בקטנה דאין מעשה קטנה כלום" מחמת דלא איצטריך להני מלים

(ב) תירוץ – עדיף לן חסורי מחסרא דר' מאיר דבי' אין מוחקין כלום מדברי התנא

(4) המשך מהרש"א

(א) משנה דף ע. – הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין

(ב) גמרא שם – היינו דוקא בדליכא אפוטרופוס אבל בדאיכא אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר דהרי במשנתנו גבי שלישי קתני דאין מעשה קטנה כלום – וליכא למימר אשר שאני דין אפוטרופוס מדין שלישי דאם כן הוה לה לסיפא למיתני "אבל בקטנה יעשה השלישי מה שהושלש" ולא למיתני בסתם דאין מעשה קטנה כלום

(ג) קשיא – נימא דלר' יוסי איצטרכי למשנה להוסיף דאין מעשה קטנה כלום כדי למילף אשר דין אפוטרופוס כדין שלישי

סוגיא דהמשליש חלק ג' תוספות ד"ה הא מני

בד"ה הא מני כו' ת"ל משום דלית ליה מצוה לקיים דברי המת כו' עכ"ל לכאורה ומאי קושיא דאימא דאיצטריך להאי טעמא דלא יהא אלא שדה כו' דלא נימא מהאי טעמא דאין מצוה לקיים דברי המת בקטנה נמי הרשות בידה וי"ל כיון דבקטנה לא פליג ר"מ וס"ל נמי אין מעשה קטנה כלום לא ה"ל לר"י למנקט במלתיה אלא במאי דפליג אדר"מ דסבר בגדולה מן הארוסין מצוה לקיים דברי המת וק"ל:

(1) המשך דגמרא – ר' מאיר אית לי' דיעשה השליש מה שהושלש מטעם דמצוה לקיים דברי המת

(2) תוספות – קשיא – מובן דר' יוסי דסומך על "לא יהא אלא שדה" לית לי' דמצוה לקיים דברי המת ותיקשי למה הוצרך לסברא של "לא יהא אלא שדה"

(3) מהרש"א ד"ה הא מני

(א) קשיא – ליתרצי תוספות דדיקא מכח סברא של "לא יהא אלא שדה" מצי ר' יוסי לחלק בין גדולה לקטנה

(ב) תירוץ – אין לר' יוסי למייתי סברא לנמק שיטתו בקטנה אשר בקטנה לא פליג ר' מאיר ומודה דיעשה השליש מה שהושלש כמבואר בחלק א'

רש"י ד"ה אם מתו בלא בנים

בפרש"י בד"ה אם מתו בלא בנים עכ"ל ועיין ביאור בזה בדברי ב"י ח"מ סי' רנ"ג:

דף ע.

תוספת ד"ה אבל

[דף ע עמוד א] תוס' בד"ה אבל יש שם כו' דלענין מתנה אין סברא לחלק בין כו' עכ"ל צ"ל דהא דאומרת נאמן בעלי עלי לא מקרי מתנה אלא שהיא תאמין לו שיקנה לה שדה באלו המעות והוה כעין מכר דאל"כ אמאי קתני דאין מעשה קטנה כלום אפילו במקום אפטרופוס כדמסיק ודו"ק:

- (1) משנה – הפעותות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלים
 - (2) גמרא – היינו דוקא בדלית להן אפטרופוס אבל בדאיכא אפטרופוס אין מעשה פעוטות כלום אפילו במטלטלים – והא ראי' דבמשנה דידן קתני אין מעשה קטנה כלום לגבי שלישי – ואפטרופוס דומה לשלישי
 - (3) תוספות – הגם דאין מקחן מקח וממכרן ממכר בדאיכא אפטרופוס מכל מקום מתנתן מתנה אף בדאיכא אפטרופוס
 - (4) מהרש"א
- (א) קשיא – לכאורה במשנתנו "נאמן עלי בעלי" כמתנה דמיא ואפילו הכי קתני אין מעשה קטנה כלום למילף דאפילו בדאיכא שלישי ואפטרופוס אין מעשה קטנה כלום
- (ב) תירוץ – מוכרח דתוספות נקטי דהא דאומרת "נאמן בעלי עלי" לא מקרי מתנה אלא שהיא תאמין לו שיקנה לה שדה באלו המעות והוה כעין מכר

הדרן עלך מציאת האשה